

ОСОБЛИВОСТІ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Волинець Ірина

Волинський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк

У сучасних складних економічних умовах підприємства змушені оперативнo реагувати на динамічні зміни зовнішнього середовища, задовольняти зростаючі потреби споживачів та забезпечувати стабільні конкурентні позиції на ринку. Господарювання в умовах турбулентного середовища передбачає активний пошук ефективних стратегій, здатних забезпечити не лише виживання, а й сталий розвиток бізнес-структур. Зростання актуальності питань легітимності, регулювання та стратегічного управління свідчить про важливість цих аспектів для українських підприємств.

Управління змінами виступає ключовим чинником забезпечення динамічного зростання бізнесу та підвищення його адаптивного потенціалу. Трансформація економічної системи, зокрема становлення ринкових відносин, зумовлює зміну ролі та статусу підприємств як основних суб'єктів господарювання, що, своєю чергою, впливає на їх організаційні структури та моделі управління. Успіх соціально-економічного розвитку країни дедалі більше залежить від результативності функціонування окремих підприємств.

Сучасні умови господарювання, що характеризуються різноманіттям форм власності та організаційно-правових форм господарювання, ставлять перед підприємствами нові управлінські виклики. Це зумовлює необхідність перегляду підходів до управління організаціями на всіх рівнях економічної системи, особливо на мікрорівні – рівні окремого підприємства.

Важливою передумовою формування ефективної системи стратегічного управління корпоративним розвитком є раціоналізація цілей, що передбачає їх узгодження з реальними можливостями та потребами організації. Процес формування цілей не є універсальним і залежить від низки об'єктивних чинників, серед яких – здатність менеджменту генерувати нові можливості та управляти ними, стадія життєвого циклу організації, рівень готовності управлінської команди до змін і ризику, а також наявний ресурсний потенціал підприємства.

Стратегічне управління передбачає реалізацію інтегративного підходу, який поєднує цілі, ресурси, внутрішні й зовнішні фактори впливу в єдину систему управлінських рішень. Такий підхід дозволяє

встановлювати довгострокові орієнтири розвитку, зіставляти їх із наявними можливостями бізнесу, формулювати стратегічні пріоритети та впроваджувати відповідні механізми їх досягнення.

Концепція стратегічного менеджменту, що лежить в основі стратегічного мислення, характеризується низкою ключових рис:

- опора на комплексне поєднання сучасних теорій управління, відповідно до яких підприємство розглядається як відкрита соціально-економічна та виробнича система;
- орієнтація на глибокий аналіз умов функціонування бізнесу;
- необхідність формування й ефективного використання стратегічних інформаційних баз;
- прогнозування наслідків управлінських рішень через раціональний розподіл ресурсів, налагодження стратегічних комунікацій та формування належної поведінки персоналу;
- системне використання цілей, стратегій, планів, проєктів і програм, а також застосування стратегічного контролю;
- створення умов для ефективного функціонування організації в стратегічному режимі, що є передумовою її стійкого розвитку та адаптивності до змін середовища.

Стратегічне управління є багатогранним процесом, що сприяє формулюванню та реалізації ефективних стратегій, забезпечує баланс між організацією та її зовнішнім середовищем, а також досягнення поставлених цілей. Вибір стратегії повинен враховувати здатність підприємства адаптуватися до змін зовнішніх умов, ефективно розподіляти ресурси, використовувати різноманітні методи конкуренції та накопичувати внутрішні конкурентні переваги шляхом збалансування підсистем виробничого потенціалу.

Процес стратегічного управління включає такі етапи: ідентифікація місії та цілей, формулювання орієнтирів розвитку, аналіз стратегічного потенціалу, аналіз зовнішнього середовища, визначення стратегічних варіантів розвитку та реалізація обраної стратегії. Цей процес забезпечує взаємодію між підприємством і навколишнім середовищем, підтримуючи потенціал організації на рівні, необхідному для досягнення її цілей.

До основних принципів стратегічного управління належать розподіл стратегії управління та бізнес-завдань, адаптивність, обмежена раціональність, ефективність вибору стратегії та стратегічних цілей, мотивація персоналу в процесі досягнення стратегічних цілей, забезпечення збалансованості підприємства у зовнішньому середовищі, гнучкість та різноманітність прийняття стратегічних рішень [1].

Автори [2] на основі досліджень у сфері стратегічного управління виокремлюють такі ключові переваги та основні виклики, що супроводжують процес його впровадження в діяльність сучасних підприємств. До переваг вони відносять:

- формування чіткого вектора розвитку підприємства, що ґрунтується на об'єктивній оцінці поточного стану та прогнозованих результатах діяльності;
- забезпечення обґрунтованості управлінських рішень завдяки орієнтації на стратегічно сформульовані цілі;
- підвищення здатності до координації діяльності та виявлення нових можливостей, що сприяє адаптації до змін у зовнішньому середовищі;
- розмежування стратегічних, тактичних і оперативних управлінських функцій, що сприяє підвищенню ефективності процесів планування й контролю;
- здатність до гнучкого реагування на внутрішні й зовнішні виклики шляхом урахування сильних і слабких сторін підприємства, можливостей і загроз;
- формування стратегічного мислення керівної ланки, що дозволяє глибше усвідомлювати цілі розвитку організації, шляхи їх досягнення, а також необхідність системного моніторингу середовища;
- наявність альтернативних стратегічних рішень, що забезпечує інноваційність, адаптивність і стійкість організації в умовах невизначеності.

Основними викликами у процесі впровадження стратегічного управління є:

- опір управлінського персоналу, який часто виникає через надмірну формалізацію стратегічного планування, коли пріоритет надається документації, а не реальним управлінським діям;
- відсутність ефективних мотиваційних механізмів для працівників, які залучені до розробки та реалізації стратегічних ініціатив;
- обмежений доступ до достовірної, актуальної та повної інформації, необхідної для прийняття стратегічних рішень;
- вплив політичних та адміністративних чинників, зокрема через лобіювання інтересів окремих груп, що є актуальним як для державного сектору, так і для органів місцевого самоврядування;
- недостатній рівень ресурсного забезпечення, який ускладнює повноцінну реалізацію стратегічних програм;
- брак опрацьованих альтернатив у стратегічному плануванні;

– надмірна орієнтація на кількісні показники ефективності, що може обмежувати широту стратегічного бачення [2].

Отже, стратегічне управління є фундаментальною складовою ефективного розвитку підприємства в умовах динамічного та конкурентного ринкового середовища. Його впровадження дозволяє забезпечити цілеспрямовану взаємодію підприємства з зовнішнім середовищем, підвищити адаптивність до змін, оптимізувати використання ресурсів та сформувати довгострокові конкурентні переваги. Визначення чітких стратегічних орієнтирів, формування гнучкої моделі управління та розвиток стратегічного мислення управлінської команди є запорукою досягнення стійкого зростання та успішного функціонування підприємства на перспективу. У цьому контексті стратегічне управління виступає не лише інструментом планування, а й механізмом забезпечення життєздатності та інноваційного оновлення організації.

1. Побігун С. Аналіз підходів до здійснення процесу стратегічного управління. *Галицький економічний вісник*. 2015. Том 48. №1. С.101-108.

2. Коваленко Н. В., Малахова Ю. А. Теоретичні основи стратегічного управління як важливого інструмента розвитку аграрних підприємств. *Здобутки економіки: перспективи та інновації*, 2025. № 15. <https://doi.org/10.5281/zenodo.15023905>